

Nr 1.

Ankom till riksdagens kansli den 18 maj 1920 kl. 10 e. m.

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse av 3 § i lagen den 8 juni 1915 om övergångsbestämmelser i anledning av lagen den 30 juni 1913 om allmän pensionsförsäkring jämte en i ämnet väckt motion.

Närvarande: herrar C. G. Ekman, von Sydow, Nilsson i Skottlandshus*), F. L. Lindqvist, von Koch, Nilsson i Kabbarp, J. Erlansson, Nilsson i Örebro*), Andersson i Prästbol*), Andersson i Knäppinge, Karlsson i Gasabäck*) och Carlsson i Frosterud.

*) Ej närvarande vid utlåtandets justering.

Genom en den 6 februari 1920 dagtecknad proposition, nr 59, har Kungl. Maj:t, under åberopande av propositionen bilagda, i statsrådet och lagrådet förda protokoll, föreslagit riksdagen att antaga följande förslag till

Lag

om ändrad lydelse av 3 § i lagen den 8 juni 1915 om övergångsbestämmelser i anledning av lagen den 30 juni 1913 om allmän pensionsförsäkring.

Härigenom förordnas, att 3 § i lagen den 8 juni 1915 om övergångsbestämmelser i anledning av lagen den 30 juni 1913 om allmän pensionsförsäkring skall erhålla följande ändrade lydelse:

3 §.

1 mom. Har före utgången av år 1918 rätt till sådant pensions-tillägg, som omförmäles i 6 § andra stycket i lagen om allmän pensionsförsäkring, eller till understöd, varom stadgas i 33 § första stycket

samma lag, förvärvats i enlighet med bestämmelserna i lagen om allmän pensionsförsäkring, i fråga om kvinna dock med den ändring, att inkomstgränsen för sådan rätt utgör 280 kronor, skall dylikt pensionsstillägg eller understöd utgå med i 3 mom. här nedan angivet belopp.

2 mom. För den, vilken vid 1914 års ingång fyllt sextiosju år, så ock för den, vilken vid nämnda tidpunkt fyllt femton men icke sextiosju år och redan då var till arbete varaktigt oförmögen samt år 1913 under sammanlagt mer än fyra månader åtnjutit full försörjning antingen av enskilda personer eller ock delvis av enskilda och delvis av fattigvården eller välgörenhetsinrättningar, utgår sådant understöd, som omförmäles i 33 § första stycket i lagen om allmän pensionsförsäkring, med i 3 mom. här nedan angivet belopp, även om rätten därtill förväras efter utgången av år 1918.

Huruvida dylik rätt förvärvats, bedömes enligt bestämmelserna i nyssnämnda lag, i fråga om kvinna dock med den ändring, att inkomstgränsen för sådan rätt utgör 280 kronor.

3 mom. Pensionstillägg eller understöd, som i 1 och 2 mom. här ovan avses, utgör för man 150 och för kvinna 140 kronor med avdrag, där årsinkomsten överstiger 50 kronor, av halva årsinkomsten, dock att, om årsinkomsten uppgår till 50 men icke till 100 kronor, avdrag skall ske allenast med det belopp, varmed årsinkomsten överstiger 50 kronor.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1921.

I sammanhang med ifrågavarande lagförslag har utskottet till behandling förehaft en inom första kammaren av herr *Isak Svensson* väckt motion, nr 18, vari hemställts, att riksdagen måtte besluta, att personer, som hitintills haft reducerade belopp av invalids- och ålderdomspension från allmänna pensionsförsäkringen, måtte samtliga tillerkännas normala belopp av pensionstillägg och understöd från och med innevarande årets början, och att pensionsstyrelsen utbetalar beloppen till pensionstagarne utan förutgången beredning och beslut av pensionsnämnderna, samt att riksdagen anslår erforderliga medel härtill.

Beträffande det närmare innehållet av ovanberörda lagförslag och de skäl, som ligga till grund för detsamma, får utskottet hänvisa till den kungl. propositionen jämte därvid fogade protokollsutdrag.

I fråga om vad motionären till stöd för sitt yrkande anfört hänvisas till motionen.

De i 37 § i lagen den 30 juni 1913 om allmän pensionsförsäkring enligt dess ursprungliga lydelse intagna övergångsbestämmelserna innefattade betydande inskränkningar beträffande den då levande generationens delaktighet i försäkringen. Så voro därigenom från försäkringen uteslutna dels alla personer, som vid lagens ikraftträdande den 1 januari 1914 fyllt 67 år, dels ock sådana, som då fyllt 15 år och voro till arbete varaktigt oförmögna samt år 1913 under sammanlagt mer än fyra månader åtnjutit full försörjning av fattigvården, välgörenhetsinrättningar eller enskilda personer. Vidare skulle pensionstillägg och understöd, till vilka under åren 1914—1918 rätt förvärvades, beräknas efter en nedsatt för de olika åren stigande skala, lägst 50 procent (år 1914) och högst 90 procent (år 1918) av normala beloppet.

Dessa bestämmelser ändrades genom lagen den 8 juni 1915 om övergångsbestämmelser i anledning av pensionsförsäkringslagen dels i så måtto, att endast den skulle vara utesluten från rätten till understöd, som vid 1914 års ingång fyllt 15 år och redan då var till arbete varaktigt oförmögen samt år 1913 under sammanlagt mer än fyra månader åtnjutit full försörjning av fattigvården eller välgörenhetsinrättningar, dels ock sålunda, att pensionstillägg och understöd, vartill rätt förvärvades under något av åren 1919—1929, skulle utgå med 90 i stället för 100 procent av eljest stadgat belopp.

Genom den förra ändringen beräknades omkring 165,000 förut från försäkringen uteslutna invalider bliva delaktiga av densamma. Dessa voro dels alla, som vid 1914 års ingång fyllt 67 år och då ännu icke voro till arbete varaktigt oförmögna, dels ock sådana, som vid 1914 års ingång fyllt 15 år och då voro till arbete varaktigt oförmögna samt år 1913 under sammanlagt mer än fyra månader åtnjutit full försörjning av enskilda eller delvis av enskilda och delvis av fattigvården eller välgörenhetsinrättningar. Samtliga dessa genom ifrågakvarande lagändring i försäkringen införda personer skulle erhålla pensionstillägg och understöd reducerade till 50 procent av normala beloppet.

Utsträckningen av övergångstiden framtvingades av nödvändigheten av att i viss omfattning skaffa medel till täckande av kostnaderna för försäkringens utvidgning. Man ansåg det nämligen vara av så stor vikt att i försäkringen inrymma särskilt den stora mängd ålderstigna personer, som förut varit därifrån uteslutna, att man för att möjliggöra detta bland annat tillgrip en nödfallsutväg, som utsträckte övergångstiden för pensionstillägg och understöd med elva år. För denna utvidgning i övrigt erforderliga medel åstadkommos dels genom ett årligt statsanslag och dels därigenom, att till grund för beräkningarna rörande den då-

varande generationens pensionering lades en till 4 procent förhöjd räntefot.

I skrivelse den 21 januari 1918 med förslag till ändrad lydelse av vissa paragrafer i pensionsförsäkringslagen och lagen den 8 juni 1915 om övergångsbestämmelser fann sig emellertid pensionsstyrelsen föranlåten att föreslå en återgång till de ursprungligen gällande bestämmelserna rörande övergångstidens längd, och framställningen därom blev av statsmakterna bifallen. För personer, som efter 1919 års ingång bliva berättigade till pensionstillägg eller understöd, utgår således detta med normalt belopp, dock ej i fråga personer, som omnämnas i 3 § 2 mom. i lagen den 8 juni 1915 om övergångsbestämmelser, d. v. s. de personer, som genom ovanberörda år 1915 genomförda lagändring infördes i försäkringen. För dessa utgår allt fortfarande pensionstillägg enligt 6 § andra stycket och understöd enligt 33 § första stycket reducerat med 50 procent.

Utskottets
yttrande.

Såsom av propositionen framgår, hava nu gällande inskränkningar i avseende å rätten till understöd eller pensionstillägg uteslutande tillkommit ur kostnadssynpunkt. Av alla, som vid 1913 års riksdag medverkat till folkförsäkringens genomförande, torde ingen heller hava varit främmande för de inkonsekvenser och i många fall för de försäkrade oförmånliga resultat, vartill dessa begränsningar skulle komma att leda. Inskränkningarna ifråga äro visserligen numera avsevärt mindre än de ursprungligen fastställda, men dock tillräckligt stora för att deras avhjälpande snarast möjligt måste anses vara synnerligen angeläget. I samma mån penningvärdet sjunkit, hava ock naturligt nog önskemålen om en höjning av pensionstilläggen respektive understöden vuxit. Vad särskilt angår dem, som vid 1914 års ingång redan fyllt 67 år, måste det synas dessa obilligt, att de erhålla understöd med lägre belopp än andra yngre understödstagare. Av den i propositionen lämnade redogörelsen framgår, att dessa åldringar utgöra det stora flertalet av de understödstagare, som åtnjuta understöd, reducerade till 50 % av i pensionsförsäkringslagen stadgade normalbelopp. Uppenbarligen framstår det även för övriga understödstagare, som på grund av bestämmelserna i § 3 lagen den 8 juni 1915 erhålla reducerade understöd, såsom berättigat, att de få komma i åtnjutande av understöd till i samma lag fastställda normalbelopp. Det av Kungl. Maj:t nu framlagda förslaget ävensom det motionsvis framställda yrkandet, som båda innebära ett fullständigt undanröjande av hittills varande gradering av understöd och pensionstillägg, finner sig utskottet nu alltså böra tillstyrka. På i propositionen angivna skäl

har utskottet, i likhet med departementschefen, dock ansett, att den ifrågasatta lagändringen bör träda i kraft först från och med den 1 januari 1921.

Vad kostnaderna för den föreslagna åtgärdens genomförande beträffar, skulle dessa för år 1921 belöpa sig till 11,400,000 kronor, varav 8,500,000 kronor enligt förslaget skulle stanna på statsverket och återstoden gäldas av landstingen och kommunerna. Det torde dock härvid observeras, att de nya förpliktelser, som komma att åläggas kommunerna, säkerligen mer än uppvägas av den omständigheten, att en väsentlig del av de statsmedel, vilka skulle komma till användning för förhöjning av understöden respektive pensionstilläggen, komma kommunerna indirekt till godo i form av minskad fattigvård.

Kostnaderna i tusental kronor uppgå för staten, landsting och kommuner samt pensionsförsäkringsfonden enligt nuvarande bestämmelser och vid bifall till Kungl. Maj:ts proposition för åren 1920—1925 till de belopp, följande tablå utvisar:

Å r.	Enligt nuvarande bestämmelser.	Ökning vid bifall till Kungl. Maj:ts proposition 59.	Inalles.
Statens bidrag.			
1920	11,675	—	11,675
1921	13,375	8,550	21,925
1922	15,100	7,950	23,050
1923	16,775	7,375	24,150
1924	18,400	6,850	25,250
1925	19,950	6,375	26,325
Landstingens och kommunernas bidrag.			
1920	5,400	—	5,400
1921	5,750	2,850	8,600
1922	6,125	2,650	8,775
1923	6,500	2,475	8,975
1924	6,850	2,300	9,150
1925	7,175	2,125	9,300

Å r.	Enligt nuvarande bestämmelser.	Ökning vid bifall till Kungl. Maj:ts proposition 59.	Inalles.
Kostnader, som bestridas genom pensionsförsäkringsfonden.			
1920	4,550	—	4,550
1921	3,900	—	3,900
1922	3,275	—	3,275
1923	2,700	—	2,700
1924	2,125	—	2,125
1925	1,600	—	1,600
Kostnader inalles.			
1920	21,625	—	21,625
1921	23,025	11,400	34,425
1922	24,500	10,600	35,100
1923	25,975	9,850	35,825
1924	27,375	9,150	36,525
1925	28,725	8,500	37,225

Under hänvisning till vad utskottet sålunda anført, får utskottet hemställa,

att riksdagen må, med bifall till Kungl. Maj:ts förevarande proposition och med avslag å herr Isak Svenssons ovanberörda motion, i vad densamma skiljer sig från propositionen, antaga följande:

Lag

om ändrad lydelse av 3 § i lagen den 8 juni 1915 om övergångsbestämmelser i anledning av lagen den 30 juni 1913 om allmän pensionsförsäkring.

Härigenom förordnas, att 3 § i lagen den 8 juni 1915 om övergångsbestämmelser i anledning av lagen den 30 juni 1913 om allmän pensionsförsäkring skall erhålla följande ändrade lydelse:

3 §.

1 mom. Har före utgången av år 1918 rätt till sådant pensions-tillägg, som omförmäles i 6 § andra stycket i lagen om allmän pensionsförsäkring, eller till understöd, varom stadgas i 33 § första stycket samma lag, förvärvats i enlighet med bestämmelserna i lagen om allmän pensionsförsäkring, i fråga om kvinna dock med den ändring, att inkomstgränsen för sådan rätt utgör 280 kronor, skall dylikt pensions-tillägg eller understöd utgå med i 3 mom. här nedan angivet belopp.

2 mom. För den, vilken vid 1914 års ingång fyllt sextiosju år, så ock för den, vilken vid nämnda tidpunkt fyllt femton men icke sextiosju år och redan då var till arbete varaktigt oförmögen samt år 1913 under sammanlagt mer än fyra månader åtnjutit full försörjning antingen av enskilda personer eller ock delvis av enskilda och delvis av fattigvården eller välgörenhetsinrättningar, utgår sådant understöd, som omförmäles i 33 § första stycket i lagen om allmän pensionsförsäkring, med i 3 mom. här nedan angivet belopp, även om rätten därtill förväras efter utgången av år 1918.

Huruvida dylik rätt förvärvats, bedömes enligt bestämmelserna i nyssnämnda lag, i fråga om kvinna dock med den ändring, att inkomstgränsen för sådan rätt utgör 280 kronor.

3 mom. Pensionstillägg eller understöd, som i 1 och 2 mom. här ovan avses, utgör för man 150 och för kvinna 140 kronor med avdrag, där årsinkomsten överstiger 50 kronor, av halva årsinkomsten, dock att, om årsinkomsten uppgår till 50 men icke till 100 kronor, avdrag skall ske allenast med det belopp, varmed årsinkomsten överstiger 50 kronor.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1921.

Stockholm den 18 maj 1920.

På sammansatta utskottets vägnar:

CARL EKMAN.
